Rocznik IV (1922) Września, wtorek, dnia 22-go sierpnia 1922 Numer pojedyńczy 10 mk.

# Orędownik Wrzesiński

Wychodzi trzy razy tygodniowo i to co wtorek, czwartek i sobotę prócz dni świątecznych

Nakład i druk A. Prądzyńskiego Odpowiedzialny za część nieurzędową Andrzej Prądzyński we Wrześni

**Organ urzędowy na powiat Wrzesiński**

ABONAMENT: (na poczcie lub w administracji) kwartalnie 300 mk. : miesięcznie 100 mk.

№ 98

OGŁOSZENIA: za miejsce jedno-łamowe jeden milimetr w wyż 15,— mk. Telefonu № 389

## Dział urzędowy

### Komunikat

1. W wykonaniu art. 9 Ustawy z dnia 17-go grudnia 1920 r. „O nadaniu ziemi żołnierzom Wojska Polskiego“, przystępuje Ministerstwo Spraw Wojskowych do układania listy kandydatów trzeciej kolejki na rok 1922.

Ubiegający się o zatwierdzenie w trzeciej kolejce 1922 roku, wnoszą podania o wysunięcie do zatwierdzenia do Referatów O. Z. tego D. O. K. dokąd już podania o nadział ziemi wnosili. Do podań należy dołączyć:

1. Zaświadczenie zwierzchności gminnej, iż kandydat posiada przynajmniej jednego konia, wóz, bronę, pług, ziarno na dokonanie zasiewów, oraz środki na przeżywienie do zbiorów 1923 r.
2. Zobowiązanie podpisane własnoręcznie, że w razie przyznania działki zobowiązuje się wyjechać z powyższym inwentarzem do wyznaczonego powiatu w terminie, jaki mu zostanie wyznaczony po zatwierdzeniu.
3. Zaświadczenie, że jest rolnikiem. Należy podać, czy kandydat jest żonaty, wiele ma lat, wiele osób z rodziny sprowadza na działkę (przy równych kwalifikacjach bojowych, kandydaci żonaci mają pierwszeństwo przed kawalerami).
4. Zaświadczenie zarządu gmin lub policji państwowej, że kandydat nie popełnił zbrodni, względnie przestępstw z art. 4 Ustawy, oraz o jego wzorowem zachowaniu się poza służbą wojskową.
5. Odpis świadectwa kwalifikacyjnego (o ile kandydat takowe już otrzymał).

II. Kandydaci wykazujący się zaświadczeniami o pracy społecznej (zaświadczeni o dłuższem należeniu do kółek rolniczych, kooperatyw, macierzy szkolnej i t. d.), uzyskają przy równych zasługach bojowych pierwszeństwo przy otrzymaniu ziemi.

Zaświadczenia powyższe przesłać niezwłocznie do Referatu Osad Żołnierskich D. O. K. najdalej do dnia 1-go października 1922 r.

III. Przeciętna wielkość nadziału wynosi od 8 do 25 h. (15 do 45 morgów) zależnie od jakości ziemi.

IV. Wydział Osad Żołnierskich M. S. Wojsk. wzywa kandydatów najbardziej zasłużonych (dekorowanych, rannych, ochotników W. P.), by nie zwlekali ze złożeniem wymaganych powyższych zaświadczeń, o ile mają zamiar korzystać z Ustawy z dnia 17-go grudnia 1920 roku, gdyż przy opóźnieniu mogą być narażeni na nieotrzymanie ziemi, lub na otrzymanie takowej w gorszych warunkach (wyręby leśne i t. d.).

V. Ministerstwo Spraw Wojskowych zarządziło przekazanie wszystkich aktów dotyczących osadnictwa, według zasady terytorjalnej t. zn., że akta, które kandydat wnosił o nadział ziemi do pułku lub Dywizji przy której służył, zostaną skierowane do Referatów Osadnictwa Żołnierskiego tego D.O.K., na którego terenie kandydat ma stałe miejsce zamieszkania, względnie do którego D. O. K. należy P. K. U. kandydata.

Powyższe nie dotyczy oficerów i podoficerów zawodowych.

Warszawa, dnia 22 lipca 1922 r.

**Ministerstwo Spr. Wojsk. Wydział Osad Żołniersk.**

Odnośne art. Ustawy z dnia 17. XII. 1920 r. brzmią:

Art. 2. Do otrzymania ziemi darmo są uprawnieni: a) inwalidzi i żołnierze Wojska Polskiego, którzy szczególniej się odznaczyli; b) żołnierze, którzy dobrowolnie do Wojska Polskiego wstąpili i odbyli służbę frontową.

Art. 3. Wszyscy inni inwalidzi, oraz żołnierze uzdolnieni do pracy na roli, mogą w miarę rozporządzalnego zapasu otrzymać ziemię opłatnie.

Art. 4. Od nabycia ziemi (art. 2 i 3) wyłączeni są żołnierze: a) karani za zbrodnię przeciwko sile zbrojnej Państwa Polskiego; b) karani za zbrodnię dezercji; c) pociągnięci do odpowiedzialności karnej za roztrwonienie dobra państwowego, do czasu uprawomocnienia wyroku uniewinniającego; d) którzy przekroczyli przepisy o demobilizacji; e) którzy z pogwałceniem prawa brali samowolnie cudzą ziemię w posiadanie.

* * *

Powyższy komunikat do ogólnej wiadomości podaję.

L. dz. 7282/22 I. **Starosta.** Charkiewicz.

---

Ze wszelkich stron nadchodzą skargi o nieprzestrzeganiu przez ludność policyjnych przepisów ogniowych, w skutek czego powstają nieraz wielkie pożary niszczące całe zabudowania.

Częste pożary wzniecone będą szczególnie paleniem papierosów w stodołach, stajniach oraz koło stogów. Powodują również ogromne pożary dzieci i niedorostki i to niedopadkami papierosów lub zapałkami lekkomyślnie im pozostawionemi, a przez którą to lekkomyślność wtłaczają ludność na dno nędzy.

W tym celu, by zapobiedz lekkomyślnym a tak nieszczęśliwym wypadkom, wzywam każdego przedewszystkiem głowy rodziny, kierowników warsztatów, składów i wszelkich przedsiębiorstw, w których znajdują sie łatwo palące przedmioty, by czuwano nad członkami rodziny podnajemców i służbą, aby obchodzono się z ogniem jak najostrożniej.

Pozatem zakazuje się palenie papierosów rzucanie niedopadków papierosów i zapałek w stodołach, stajniach przy stogach i t. p., jak również przy budynkach łatwozapalnych. Równocześnie przypominam rozporządzenie prezesa rejencji poznańskiej z dnia 21 czerwca 1912 r., Dziennik Urzędowy rejencji poznańskiej № 32 dotyczące przepisów przeciw pożarowych, aby były przez ludność podwładne mi organy z całą surowością przestrzegane. Szczególną zaś zwracam uwagę na § 35 wyżej wspomnianego rozporządzenia, według którego winni właściciele gospodarstw rolnych i właściciele kamienic mieć drabiny, węborki skórzane, sikawki, haki wogóle wszelkie sprzęty ogniowe w należytem stanie, tak by każdego czasu były zdatne do użytku.

Wszelkie braki należy więc natychmiast usunąć.

W końcu wzywam jeszcze i polecam właścicielom zabudowań większych folwarczych i obszarów dworskich umieszczenie odpowiednich napisów ostrzegawczych przepisom urzędowym.

Przestępctwa będą surowo karane.

Września, dnia 9 sierpnia 1922 r.

L. dz. 6950/22 II. **Starosta.** Charkiewicz.

---

### Ustawa

**z dnia 7 października 1921 r., o przepisach porządkowych na drogach publicznych.**

(Ciąg dalszy z № 97.)

Art. 9. Minister Robót Publicznych po wysłuchaniu opinji zarządów drogowych, w porozumieniu z zwłaściwemi ministrami ustali sposób użycia pasa drogowego do przeprowadzenia kolei, tramwajów, przewodów elektrycznych, wodociągów i gazociągów, urządzeń odwadniających i t. p. Warunki użycia dróg na powyższe cele winny przedewszystkiem mieć na względzie bezpieczeństwo publiczne i swobodę ruchu na drodze.

Przedsiębiorstwa będą obowiązane do wykonania na swój koszt robót potrzebnych dla zabezpieczenia trwałości drogi i bezpieczeństwa ruchu oraz do utrzymania wykonanych w tym celu urządzeń.

Za używanie drogi może być oznaczona opłata na rzecz właściwego zarządu drogowego na zasadzie porozumienia się przedsiębiorstwa z tym zarządem, o ile skutkiem używania drogi dla urządzeń wyżej wymienionych wzrosną koszty utrzymania drogi. Opłata ta nie może przewyższać wysokości wzrostu kosztów utrzymania drogi. W razie braku porozumienia wysokość opłaty oznacza Minister Robót Publicznych.

Zakładanie takich urządzeń poza granicami uprawnień koncesji i zezwoleń, właściwych władz nie pociąga za sobą żadnych stałych służebności, przedawnień, lub jakichkolwiek obciążeń dróg publicznych. Na wypadek uchylania się przedsiębiorstw od obowiązków, nałożonych na nie z tytułu niniejszego artykułu, mogą one być zmuszone do wykonania tych zobowiązań, względnie właściwy zarząd drogowy wykona potrzebne roboty na koszt odnośnego przedsiębiorstwa.

3. Przepisy dotyczące utrzymania dróg.

Art. 10. Na odcinkach dróg publicznych o twardej nawierzchni, przechodzących przez miasta, miasteczka, osady i wsie o zawartem zabudowaniu, zarządy gminne są obowiązane do oczyszczenia tych dróg z kurzu i błota i usuwania zgarniętego materjału, przyczem mogą obowiązek ten nałożyć na właścicieli przyległych nieruchomości.

Art. 11. O ile szerokość korony istniejącej drogi państwowej, wojewódzkiej i powiatowej nie pozwala na składanie na niej ziemi, błota lub kurzu, zgarniętego z drogi, na zasadzie drzew przydrożnych i ustawienie słupów dla przewodów elektrycznych lub telefonicznych, właściciele gruntów przyległych do dróg winni pozostawić w tym celu wolne od uprawy pasy gruntu na szerokość 75 centymetrów, mierząc od zewnętrznego brzegu rowu lub stopy nasypu. O potrzebie rozszerzenia istniejącego pasa gruntu do 75 centymetrów wdłuż dróg wojewódzkich i powiatowych orzeka samorząd wojewódzki. Powiatowy związek samorządowy może zobowiązać właścicieli gruntów przydrożnych do pozostawienia wolnego od uprawy pasa gruntu takiejże szerokości i przy drogach gminnych. Posiadacz tego pasa przydrożnego jest obowiązany zezwolić na bezpłatne składanie na nim ziemi, błota lub kurzu, zgarniętego z drogi, na sadzenie na nim drzew podrożnych oraz ustawienie słupów dla przewodów elektrycznych.

Posiadacze przydrożnych gruntów obowiązani są zezwolić na rozrzucanie błota lub kurzu, założonego na pasie przydrożnym, po przyległych polach uprawnych, lub łąkach w czasie, kiedy to rozrzucanie nie będzie szkodziło zasiewom, trawom i t. p.

Art. 12. W wypadkach, gdzie droga publiczna przecina las, właściciel jego, jeżeli osuszenie drogi, bezpieczeństwo ruchu, zabezpieczenie przeciwko tworzeniu się zasp. śnieżnych tego wymagają, — może być zobowiązany na podstawie dobrowolnej umowy, a w braku zgody na podstawie orzeczenia władzy administracyjnej II instancji — do utrzymywania po obu stronach drogi pasa ziemi wolnego od drzew i krzaków określonej w każdym wypadku szerokości za jednorazowem odszkodowaniem.

Kto się nie zadowoli orzeczeniem władzy administracyjnej w sprawie wysokości odszkodowania, temu przysługuje prawo zwrócenia się do sądu w terminie 30-dniowym, co nie wstrzymuje wykonania orzeczenia administracyjnego, jeżeli odszkodowanie zostanie złożone do depozytu sądowego.

Art. 13. Podczas naprawy dróg publicznych i mostów zarząd drogowy, wykonywujący te roboty, winien zostawić dla ruchu wolną przestrzeń, potrzebną przynajmniej dla jednego pojazdu, a jeżeli to jest niemożliwe — urządzić prowizoryczny objazd.

Art. 14. Właściciele gruntów, przylegających do drogi publicznej, obowiązani są dozwolić na urządzenie czasowego przejazdu przez ich grunty, o ile zarząd okręgowy uzna to za konieczne z powodu wydarzeń, sprowadzają przerwę w komunikacji, jak np. z powodu przełomów nawierzchni drogi, wielkich zasp. śniegowych, usuwisk, zniesienie mostów, lub grobli drogowych, lub też z powodu przebudowy lub naprawy drogi.

Za szkody wyrządzone właściciel będzie odpowiednio wynagrodzony przez zarząd drogi na podstawie dobrowolnej umowy, lub w braku tejże na mocy orzeczenia władz administracyjnych drugiej instancji.

Zainteresowanemu służy prawo zwrócenia się do sądu co do wysokości odszkodowania jak w art. 12. (Ciąg dalszy nastąpi.)

---

### Ogłoszenie

W myśl rozporządzenia Ministerstwa Skarbu winien być podatek przemysłowy od przedsiębiorstw handlowych i przemysłowych na rok 1922 zapłacony po koniec czerwca 1922 przez wykupienie biletów przemysłowych.

Gdy większa część podatników dotychczas nie wykupiła w mowie będące bilety przemysłowe, wzywam dotyczących, aby w swoim własnym interesie najdalej do 8 dni celem wykupienia świadectw przemysłowych w podpisanym Urzędzie Skarbowym się zgłosili, gdyż w przeciwnym razie narażą się nietylko na grzywnę w wysokości trzykrotnego podatku, ale niezapłacenie w wyznaczonym czasie przypadającego podatku pociągnie za sobą zamknięcie przemysłu. Września, dnia 18 sierpnia 1922.

**Urząd Skarbowy podatków bezpośrednich i opłat skarbowych we Wrześni.** Kierownik Urzędu: Weiner.

---

## Z miasta i dalszych stron

**Września,** dnia 21-go sierpnia 1922 r.

* **Miljonówka.** W ostatniem losowaniu Miljonówki wygrał numer 1342115.

* **Banknoty 10000-czne** ukażą się niebawem w obiegu i będą o 1/2 mniejsze od 1000-markówek.

* **Telegramy** podrożeją od września. Słowo kosztować ma 50,— mk. Podrożeją również opłaty telefoniczne o drugie tyle.

* **Podniesienie taryfy kolejowej.** Minist. Kolei Żel. komunikuje: Wobec tego, że taryfa kolejowa, zwłaszcza osobowa, pomimo jej ostatniej podwyżki czerwcowej, nie pokrywa w dalszym ciągu kosztów eksploatacyjnych kolei państwowej, podnosi się z dniem 1 września br. taryfę osobową. Podwyżkę tę stanowią na odległość do 200 klm. 66 procent opłat obecnych, zmniejszając się następnie stopniowo, tak, że na 300 klm. wyniesie 64 proc., na 400 klm. 62 proc., 500 klm. 60 proc., 600 klm. 58 proc., a na odległość ponad 1000 klm. wyniesie już tylko od 55 do 54 proc. Taryfa bagażowa pozostaje bez zmiany.

* **Chleb wiedeński.** Po 21 bm. cena za 1 kg chleba razowego będzie wynosiła w Wiedniu 4200 k.

* **Co o nas myślą** za granicą, poznać można po kursie walut i tak: dolar doszedł do niebywałej sumy 8000,— mk., tj. od ustąpienia Ponikowskiego o drugie tyle, zaś funt angielski z 17—18000 na 35000,— mk.

* **Straszne nieszczęście** wydarzyło się w Pucku 15 bm., podczas popisów i zawodów sportowych. Między innemi odbyć się miało rzucanie bomb z latawca do celów na morzu. Jedna z bomb padła między publiczność tuż na brzeg morza i zabiła 6 wojskowych i 3 cywilnych oraz raniła 14 wojskowych i 24 cywilnych.

— **Miłosław.** W powodzi powstających obecnie towarzystw, które wypływają z konsekwencji zmagań wojennych w walce o niepodległość narodu polskiego, na największą uwagę zasługują towarzystwa: „Powstańców“ i „Hallerczyków“. Silne poparcie tychże towarzystw w ogóle — daje nam moc i otuchę w wytrwaniu, oraz daje świadectwo wdzięczności dla tych, którzy pomni idei walki o wolność, stawiali otwarcie życie swe w ofierze. To też z uznaniem należy podnieść żywotność tychże na gruncie miłosławskim. Niebawem, bo w niedzielę, dnia 27 bm. oba wymienione towarzystwa urządzają pierwszą zabawę letnią, którą obywatelstwo miejscowe i zamiejscowe jak najsilniej poprze. Zabawa, której program obfity podany będzie w bliższych szczegółach afiszami, przysporzy tym sposobem pomocy materjalnej młodym, a tak koniecznym w dzisiejszych czasach towarzystwom. Strona techniczna zabawy spoczywa w rękach dzielnego druha sekretarza Miecz. Czarczyńskiego.

Jeden z wielu.

— **Łódź.** (Aresztowanie Gortaka na kobiercu ślubnym.) Władze policyjne aresztowały onegdaj przed kościołem św. Józefa w Łodzi niejakiego Gortaka, urzędnika starogardzkiego oddz. Polskiego Banku Handlowego w Poznaniu. Gortak zdefraudował 7 miljonów mkp. i zbiegł w niewiadomym kierunku. Niedawno przyjechał on do Łodzi, gdzie miał zawrzeć ślub z poznaną w Zgierzu p. F. W. chwili, gdy przed kościół zajechał orszak weselny, agenci policyjni aresztowali pana młodego. Całe towarzystwo weselne odstawiono do urzędu śledczego. Podczas rewizji znaleziono przy defraudancie 2 miljony w obligacjach państwowych oraz 41 tys. gotówką. Gortak przyznał się do defraudacji i zeznał, że 5 miljonów przegrał w Sopotach.

— **Lublin.** (Wypadek kolejowy.) 20 bm. o godz. 4 min. 30 pociąg pospieszny, udający się z Kowla do Warszawy wskutek złego nastawienia zwrotnicy najechał na stojący na stacji Minkowice pociąg towarowy. Dzięki dostrzeżeniu przez maszynistę złego nastawienia zwrotnicy pociąg pospieszny zdołano zahamować. Niemniej jednak wskutek zderzenia się 3 wagony pociągu kurjerskiego zostały uszkodzone a 3 zgruhotane, oraz 7 wagonów pociągu towarowego uległo zupełnemu rozbiciu. Wypadku w ludziach nie było, jedynie 3 osoby ze służby kolejowej zostały lekko ranione. Po dwóch godzinach pracy tor oczyszczono i ruch normalny został przywrócony.

## Wiadomości różne

**Blok mniejszości narodowych**

Warszawa, 18. 8. Według wiadomości „Naszego Kurjera“ po długich naradach został utworzony blok wszystkich mniejszości narodowych w Polsce.

**„Kurja żydowska“**

Warszawa, 18. 8. W związku z tem, że projekt rządowy samorządu dla Małopolski Wschodniej przewiduje utworzenie 2 kuryj narodowościowych, poseł Thon w imieniu żydowskiej frakcji sejmowej złożył wczoraj premjerowi Nowakowi memorjał, w którym rozwija projekt utworzenia w Małopolsce Wschodniej również kurji żydowskiej.

**Aresztowanie komunistów**

Warszawa, 16 8. W Podwołoczyskach aresztowano znów 2 kurjerów komunistycznych Ichoka Amstera i Jochiena Mowszowskiego, jadących za fałszywemi paszportami i wiozących listy działaczów komunistycznych w Polsce do wybitnych bolszewików rosyjskich. Jeden z listów zawierał opis rozbicia organizacji Toeplitza.

**Udoskonalenie samolotu**

Warszawa, 16 8. Według informacji ze sfer lotniczych próba samolotu wynalazku inżyniera Malinowskiego o zmiennym profilu skrzydeł, dokonana w obecności władz wojskowych, dała bardzo pomyślne wyniki. Urzędowe ich stwierdzenie ma nastąpić wkrótce.

**Zniesienie stanu wyjątkowego w Małopolsce**

Warszawa, 18. 8. Z dniem 11. bm. weszła w życie ustawa sejmowa w sprawie zniesienia stanu wyjątkowego w Małopolsce. Wykonanie ustawy powierzono ministrowi spraw wewnętrznych.

**Uznanie dla lotnictwa polskiego**

Warszawa, 16 8. Pułkownik Paury, kierownik wyższej szkoły wojennej w Warszawie przesłał szefowi sztabu generalnego list, wyrażający uznanie oficerów francuskich, specjalistów - lotników, dla pułku lotniczego polskiego.

**Protest gminy Radzionków**

Katowice, 16 8. Obywatele gminy Radzionków, o przyłączenie której do Niemiec zabiega prasa niemiecka, powzięli rezolucję, protestującą przeciw jakiejkolwiek zmianie obecnej granicy polsko-niemieckiej.

**„Środki rozwalniające w polityce“**

Rzym, 17. 8. Faściści w Ankonie stosują ciekawe środki przeciwko swoim politycznym przeciwnikom. Przed kilku dniami zmusili oni dwu socjalistycznych radnych miasta do wypicia dwu butel. oleju rycinusow.

**Piorun na manewrech**

Budapeszt, 19. 8. W Csegled podczas nocnych ćwiczeń baonu piechoty piorun uderzył w skrzynkę amunicji. Nastąpił wybuch, wskutek którego 5 oficerów zginęło na miejscu, 3 osoby zostały ciężko ranione.

**Pięciomiesięczny strajk**

Eilwese, 16 8. Strajk amerykańskich robotników węglowych, który trwał od 1 kwietnia, zakończył się wczoraj przy tymczasowem utrzymaniu dawniejszych stawek zarobkowych. Także strajk kolejowy union pacific w Stanach Zjednoczonych został zażegnany.

**Wiadomości urzędu stanu cywilnego we Wrześni**

W czasie od 14 do 20 sierpnia 1922 roku zgłoszono 11 urodzeń z tych: 7 z miasta i 4 ze wsi; zawarto 1 ślub; spisano 2 zapowiedzi; zgłoszono następujące zgony: Leokadja Przybylska z Wrześni, 8 miesięcy i 14 dni, Teresa Ludwika Dzieciuchowicz z Wrześni 3 miesiące i 24 dni, Anna Wolf urodz. Pietrzak z Miłosławia 52 lata, Włodzimierz Marcel Chojnacki z Wrześni 7 miesięcy i 15 dni, Stefanja Feleksa Grześkowiak z Wrześni 10 miesięcy i 14 dni, wdowa Jadwiga Gaszyńska urodz. Górniak z Miłosławia 56 lat.

— **Gotów!** Zapowiedziane Zebranie Tow. Młodzieży Młodszej na niedzielę odbędzie się dzisiaj o godz. 8 w salce parafialnej.

Zarząd.